

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 13. Quid circa Conscientiam perplexam sit addendum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

adhibere moralem diligentiam ad vincendum illud dubium, & ad cognoscendam veritatem, sitne hodie indictum jejunium necne, v. g. inspiciendo Calendarium, interrogando alios: si non possis deprehendere veritatem, tutius quidem erit, si jejunes, at tamen poteris te practicè resolvere in alteram partem contra jejunium, judicando te non obligari, pro quo iudicio habes rationabile motivum, quia nempe possessio est pro tua libertate, neque illa lex jejunii tibi sufficienter est applicata, quia alii viri prudentes de hoc jejunio nihil sciunt vel non jejunant &c. tumque non peccabis omittendo jejunium: è contrà si te resolveres ad non jejunandum ante adhibitam moralem diligentiam in rescienda veritate, aut sine motivo, quia nempe nolles dubitare, peccares, quia prudenter te non resolveres contra dubium speculativum, ita *Sporer* n. 74.

§. II. Ex dictis patet, dictamen practicum formari posse stante dubio speculativo; nam etiam iudex ita ferre potest sententiam, ut dubium speculativum non deponat, si enim ipsi non constet, pro qua parte sit jus, potest speculativè dubitare, & nihilominus carere dubio practico, sed sententiam ferre pro una parte, pro quo regulam habet, nempe *quando de jure non constat, pro illo stare debeo, pro quo est possessio vel major probabilitas.*

Q. 13. Quid circa conscientiam perplexam sit addendum R. seq.

§. I. Ille dicitur habere conscientiam perplexam, qui putat se peccaturum, sive actum ponat sive omitat, sive hoc sive illud eligat, & tamen unum illorum debet eligere: ut autem non peccet ille, qui habet conscientiam perplexam de opere postea faciendo, tenetur adhibere media ad perplexitatem tollendam priùs, quàm tempus operis exequendi adveniat, quia

quivis tenetur adhibere medium ad evitandum illud, per quod putat Deum offendi, medium autem hic & nunc est, si tollat illam perplexitatem: quòd si conatus sit, & perplexitatem tollere non potuerit, agens in perplexitate non peccabit, sed dirigetur hoc dictamine reflexo conscientiae, per quod exercitè & re ipsa tolletur perplexitas, & quo sibi dicet, *quidquid hic agam, non pecco, five, perinde est, quid hic agam:* & quamvis fortè hoc dictamen non ita advertat propter scrupulum vel perturbationem, re ipsa tamen habet, uti rectè *Platelius* p. 2. n. 128. *si dicas*, Christus meritoriè operatus est, licèt constitutus in necessitate agendi hoc vel illud bonum, ergo perplexus operatur demeritoriè, licèt necessariò agat hoc vel illud malum: *Contrà* est, Christus retinuit libertatem Phisicam etiam ad minùs perfectum, quòd cognoscebat.

32 §. II. Etiam abstrahendo ab illo dictamine, adhuc tamen perplexus talis non peccat defectu libertatis, quia quamvis actus ille, quem præeligit, sit in se & absolutè liber in ordine ad hoc, ut ponatur vel omittatur, non est tamen liber in ordine ad culpam vitandam, quia quamcumque partem eligat, æqualis culpa necessariò imminet, ut autem actio imputetur ad culpam, debet adesse libertas actionis vel omissionis, per quam operans possit culpam vitare, ita *Dicast.* de juram. d. 2. n. 236. Simili modo docet *Oviedo* de merito contròv. 2. pu. 4. quòd ad meritum non sufficiat libertas inter actus omnino æquales cum necessitate ad hunc vel illum, quia si quis ita necessitetur, non poterit ei imputari ad laudem, nec consequenter ad meritum, quod hunc præ illo ponat, cum major non sit bonitas in uno, quam altero.

34 §. III. Si perplexo videatur una pars magis, altera

altera minùs mala, eligens eam, quæ videtur magis mala, peccat secundùm quantitatem excessus apprehensi, ad hunc enim est liber, hinc si mortale, quod apprehendit esse gravius, apprehenderetur habere supra alteram partem excessum venialem malitiæ, eligens hoc gravius peccaret tantùm venialiter, quia ad gravitatem malitiæ non est liber, sed tantùm ad excessum, qui venialis est, ita *Schild. tr. 1. n. 30. Discast & alii.*

§. IV. Si id, quod videtur esse minùs malum, fit intrinsecè malum, alterum autem non, v. g. si quis putet se debere vel venialiter mentiri vel mortaliter peccare omittendo Missam, *Schild. n. 29.* adhuc tenet debere eligere, quod videtur minus, quia omittendo Missam contraheret malitiam, quæ secundùm opinionem ejus mortalis esset: oppositum tenent *Gran. & Dian. p. 4. tr. 3. R. 70.*, quia malitia contra jus naturæ meritò formidabilior est, cum sit indispensabilis: quidquid sit de his sententiis, quivis prudens in tali casu deberet se resolvere, judicando præceptum positivum non obligare, quando sine læsione præcepti naturalis observari non potest.

§. V. Si perplexus sciat unam partem esse peccatum, & dubitet an altera sit peccatum, si utrumque sit æquale, tenetur eligere illud, de quo dubitat, quia qui eligit peccatum tantùm dubium, magis recedit à malitia, quàm qui eligit certum: si tamen ex altera parte dubitaret de graviore peccato, v. g. qui sciret mentiri esse veniale, & dubitaret, an hic & nunc eleemosynam negare indigenti esset mortale, & tamen deberet alterutrum eligere, *Schild. n. 31.* dicit aliquando fieri posse, ut debeat eligere peccatum certum, quod est minus, & abstinere à dubio, quod est majus, ideoque hanc dat regulam, nempe

quod amplecti debeat eam partem, in qua spectato excessu malitiæ ex una parte, & excessu certitudinis ex altera, apparet malitia minus esse imputabilis.

87 §. VI. Si perplexus nequeat discernere vel non audeat judicare; quid sit tutius vel melius, & tamen necesse sit hoc aut illud fieri, eligat & faciat, quod voluerit, necullo modo peccabit, defectu libertatis moralis, ita *Tamb.* in decal. l. 1. c. 3. §. 6. n. 4.

88 Q. 14. Quomodo explicetur illa regula juris, in dubio non præsumitur factum sed probari debet, L. in bello. §. facta, ff. de captivis postliminio reversis.

R. sic explicari, 1. Quando dubitatur de principali facto, v. g. an ego percusserim aliquem, hoc factum præsumi non debet, sed qui affirmat, debet positivè probare. 2. Quando dubitatur de homicidio tanquam actu principali facto, Jus, cap. significasti, &

89 cap. ad audientiam, 2. de homicidio, statuit, ut in ordine ad incurrendam irregularitatem præsumatur factum, è contrà in ordine ad alios effectus non præsumitur factum, sed manet regula generalis, quod

90 delicta non præsumantur 3. Si actus principalis sit certus, & dubitetur de aliquo tantùm accessorio, si hoc accessorium de jure faciendum erat, aut si ordinariè ita fieri solet, aut si ita factum esse est favorabile facienti, præsumitur illud accessorium factum, v. g. si quis scit se confessum peccatum, & postea dubitet, an feridò doluerit, præsumat se doluisse feridò, quia actus principalis, qui hic est confessio, est certus, & tantùm dubitatur de accessorio, quod adesse debebat, & ordinariè præmitti solet, sicque præsumi, quòd adfuerit, est favorabile confitendi.

91 4. Quando constat de actu externo rite peracto, v. g. de confessione, testamento, contractu, in dubio præsumuntur actus interni requisiti & sufficientes adfuisse,